Milli sərvətimiz, cənnətməkan guşəmiz

Prezident İlham Əliyevin yeni inkişaf strategiyası qədim mədəniyyət irsimizi yaşadan Şəkini həm də Qafqazın turizm mərkəzinə çevirib

Azərbaycanın qədim mədəniyyət məskənlərindən olan Şəki bu gün həm də regionun önəmli turizm mərkəzi kimi tanınmaqdadır. Şəkiyə ayaq basan istər yerli, istərsə də əcnəbi qonaqların saysız-hesabsız memarlıq abidələrini ziyarət edə bilmələri bunu təsdiqləyən reallıqdır.

Şəki şəhəri orta əsr Şərq şəhərlərinə məxsus olan şəhərsalma mədəniyyətini özündə qoruyub saxlayan unikal bir yerdir. Şəhərin nadir tarixi memarlıq abidələri - karvansaralar, məscidlər, minarələr, evlər, qala divarları, körpülər buranın qədim memarlıq üslubuna məxsus olmasından xəbər verir. Şəki rayonu ərazisində dövlət mühafizəsinə götürülmüş 84 arxeoloji və memarlıq abidəsi var. Onlardan I-IV əsrlərə aid Kiş alban məbədi, XVIII əsrə aid Şəki Xan Sarayı dünya əhəmiyyətli abidələrdir. Təbii şəraitinə, xüsusilə əsas iqlim amillərinə görə Şəki sanki Bolqarıstanın güllər diyarı Kazanlıkla, İtaliyanın cənubunda geniş üzüm və zeytun plantasiyaları olan Potensa, Himalay dağlarının cənub ətəklərində yerləşən Srinaqar şəhərləri ilə əkizdir.

Qədim adət-ənənə, şirin ləhcə, qonaqpərvərlik, milli mətbəx mədəniyyəti

Şəki ölkəmizin mühüm turizm mərkəzlərindən biridir, bura gələn turistlərin sayı ilbəil artır. Azərbaycana gələn xarici turistlərin böyük əksəriyyəti Şəki şəhərini ziyarət edir. Buna səbəb Şəkinin coğrafi mövqeyi, eyni zamanda zəngin turizm potensialına malik olmasıdır. Şəkinin gözəl təbiəti, iqlimi, memarlıq, mədəni-məişət abidələri, müsbət adət-ənənələri, nadir sənətkarlıq növləri, mətbəxi turizmin, xüsusilə beynəlxalq turizmin sürətlə inkişaf etdiyi hazırkı dövrdə böyük əhəmiyyət kəsb edir. Yerli əhalinin ləhcəsi, insanlara xoş münasibəti turistlərdə gözəl təəssürat yaradır. Şəkinin mətbəx mədəniyyəti də turistlərin dəyər verdikləri amillərdən biridir. Şəki pitisinin, Şəki halvasının ayrı bir ləzzəti var. Ancaq turistlərə Şəkini ən çox sevdirən insanların qonaqpərvərliyidir.

Burada 52-dən çox (hotel, hostel, motel, qonaq evi və s.) mehmanxana fəaliyyət göstərir. Bir gündə 2500 nəfəri yatılı qarşılama potensialına malik olan Şəkiyə il ərzində 200 mindən çox yerli və xarici turistlər səfər edir.

Son illər Şəkidə turizmin inkişafı, turizm infrastrukturunun yaradılması istiqamətində mühüm işlər görülüb. Şəhərə gələn turistlərin cəlb edilməsi baxımından geniş imkanlara malik turizm obyektləri, müasir tipli istirahət mərkəzləri, yeni hotellər istifadəyə verilib. Son illər "Şəki xanlarının evi" bərpa edilib, "Marxal" sanatoriya-istirahət kompleksi, "Şəki Saray", "Şəki Palace", "İssam", "Şəki Park", "Yaffle İnn", "MinAli", "Macara", "Ruma Qala", "Old Town" hotelləri, Şəkinin şimal-qərb hissəsində, dağlıq ərazidə "Khanland" Əyləncə Mərkəzi, Baş Kəldək kəndinin yaxınlığında turizm-rekreasiya məqsədilə ayrılmış torpaq sahəsində "Şəki yaylası" adlı turizm obyekti istifadəyə verilib.

Bütün bunlar Prezident İlham Əliyevin, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın digər rayonlarımıza olduğu kimi, Şəkiyə də göstərdiyi diqqət və qayğının təzahürüdür. Prezidentin imzaladığı regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramlarına uyğun olaraq Şəki rayonu da yeni yüksəliş mərhələsindədir. Məhz İlham Əliyevin reallaşdırdığı sosial-iqtisadi layihələr Şəkini Azərbaycanın diqqətçəkən turizm mərkəzlərindən birinə çevirib. Hər zaman verdiyi tapşırıqların, göstərişlərin icrası ilə bağlı şəxsən özü maraqlanan dövlət başçısının dekabrın 2-də Şəkiyə səfəri də bunun bariz təcəssümü oldu.

Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızları Leyla Əliyeva dekabrın 2-də Şəkiyə səfərləri çərçivəsində yeni obyektlərin açılışını etdilər və dünya əhəmiyyətli nadir tarixi-memarlıq abidələrində təmir-bərpa işlərinin aparılmasından sonrakı vəziyyətləri ilə tanış oldular. Dövlət başçısı görülən işlərlə maraqlanaraq tapşırıq və tövsiyələrini verdi.

Turistlərin ən çox üz tutduqları "Yuxarı Baş" Milli Tarix-Memarlıq Qoruğu

Turistlərin ən çox üz tutduqları tarixi məkanlardan biri də "Yuxarı Baş" Milli Tarix-Memarlıq Qoruğunun ərazisidir. Bu ərazidə yerləşən muzey və karvansaraylar, XVIII əsrə aid dünya əhəmiyyətli nadir tarixi-memarlıq abidəsi - Şəki Xan Sarayı, həmçinin "ABAD" Keramika və Tətbiqi Sənət Mərkəzi yerli və xarici turistlərin daha çox marağına səbəb olur. 2020-ci ildən başlayaraq "Yuxarı Baş" Milli Tarix-Memarlıq Qoruğu ərazisində Turizmin İnkişafı Baş Planına uyğun olaraq tarixi binaların qorunması, bərpası və səmərəli istifadəsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər həyata keçirilir. Dövlət Turizm Agentliyinin təşəbbüsü ilə 2021-ci ildə 58 tarixi binaya "abidə" statusu verilərək dövlət qeydiyyatına alınıb mühafizəyə götürülmüşdür. Nazirlər Kabinetinin 2021-ci il 2 dekabr tarixli 132 nömrəli qərarına uyğun olaraq bu abidələrdən biri ölkə, 57-si isə yerli əhəmiyyətli abidə kimi təsnifatlandırılmışdır. Dövlət mühafizəsinə götürülmüş abidələrin pasportlaşdırılması prosesinə başlanmışdır.

Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızları Leyla Əliyeva dekabrın 2-də Şəkiyə səfərləri çərçivəsində "Yuxarı Baş" Milli Tarix-Memarlıq Qoruğu ərazisində aparılan təmir-bərpa işləri ilə tanış olarkən bildirilib ki, qoruq ərazisində Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə XVIII əsrə aid "Xan Məscidi" bərpa olunub. Şəki Rəsm Qalereyasının XIX əsrə aid olan binasında bərpa işləri aparılıb. Şəki Tarix Diyarşünaslıq Muzeyinin yerləşdiyi XIX əsrə aid olan binada bərpa işləri aparılır. Qala divarları içərisində yerləşən XIX əsrə aid olan hərbi təyinatlı binada (keçmiş Oftalmologiya xəstəxanasının yerləşdiyi bina) bərpa işləri aparılmış və qoruğun inzibati binası kimi fəaliyyət göstərəcək. İnzibati bina yerli memarlıq üslubunda, dağ-qaya daşından və bişmiş kərpicdən inşa olunub. Binanın memarlıq irsi qorunmaqla onun fasadı, dam örtüyü, döşəməsi, pilləkənləri bərpa olunub, interyeri inzibati bina üçün uyğunlaşdırılıb. Binada kommunikasiya xətləri, istilik sistemi qurulub, inzibati heyətin fəaliyyəti üçün bütün şərait, fond və arxiv otaqları yaradılıb. İnzibati binanın ümumi sahəsi 324 kvadratmetrdir.

Digər hərbi təyinatlı bina (keçmiş Diabet xəstəxanasının yerləşdiyi bina) bərpa olunaraq ictimai məkan kimi istifadə olunacaq. Turizmin inkişafı Baş Planına uyğun olaraq "Şəki Xanlarının evi"ndə xan ailəsinin həyatını və məişətini nümayiş etdirən Etnoqrafiya Muzeyinin yaradılması, XVIII əsrə aid "Aşağı Karvansara"nın yarmarkaların, açıq hava tədbirlərinin təşkili üçün çoxfunksiyalı icma mərkəzi kimi yenidən qurulması planlaşdırılır.

Qoruqdakı şəbəkə emalatxanası da maraqlı məkanlardan biridir. Şəbəkə emalatxanasının yerləşdiyi bina dövlət mühafizəsinə götürülmüş memarlıq abidəsidir. Binaya ümumi sahəsi 127 kvadratmetr olan əsas və sahəsi 30 kvadratmetr olan yardımçı tikililər daxildir. Hazırda bərpa olunan binadan "Şəbəkə evi" emalatxanası kimi istifadə ediləcək. Yeni konsepsiyaya görə "Şəbəkə evi" emalatxanasında sənətkarların fəaliyyət göstərdiyi şəbəkə istehsalı mərkəzi ilə yanaşı, bu sənətin tarixini nümayiş etdirən ekspozisiya zalı, interaktiv turizm təcrübəsi üçün təqdimat otağı, suvenir istehsalı və satışı mərkəzi yaradılacaq. Eyni zamanda burada yeni şəbəkə ustalarının yetişdirilməsi üçün "Şəbəkə Təlim-Tədris Mərkəzi" fəaliyyət göstərəcək.

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva sənətimizə ən yüksək dəyəri verdilər

Qoruqla tanışlıq zamanı Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyevanın sənətkarlarla görüşüb səmimi söhbət etmələri onların həyatında silinməz iz buraxıb.

Dövlət başçısının görüşdüyü sənətkarlardan biri də şəbəkə ustası Hacı Mustafazadə Hüseyin deyir ki, indiyədək Prezidentlə 10-a yaxın görüşləri olub: "Bakıda Novruz şənliyi tədbirlərində, Bakı Konqres Mərkəzində VII Qlobal Bakı Forumu zamanı, IV və V Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumlar zamanı, iki dəfə isə Şəkidə görüşmüşük. 2012-ci ildə cənab Prezident Türkiyənin dövlət başçısı Rəcəb Tayyib Ərdoğanla birlikdə Şəkiyə səfər edəndə də iki qardaş Prezidentlə görüşmək xoşbəxtliyi mənə nəsib olmuşdu. Bu ayın əvvəlində, dekabrın 2-də "Yuxarı Baş" Milli Tarix-Memarlıq Qoruğu ərazisində aparılan təmir-bərpa işləri ilə tanış olan zaman baş tutan görüş də ömür səhifəmə unudulmaz anlardan biri kimi yazıldı. Bütün görüşlərdə sənətə və sənətkarlara diqqət və qayğının göstərildiyinin şahidi olmuşam. Görüş zamanı biz öz növbəmizdə sənətə gətirdiyimiz yeniliklər və sənətin inkişafı ilə bağlı gördüyümüz işlər haqqında məlumat veririk. Mən hazırladığım dörd hissədən ibarət rəhili cənab Prezidentə hədiyyə etdim. Prezidentimiz sənətdə etdiyimiz yeniliklərə görə ünvanımıza yüksək fikirlər söylədi. Dövlət başçımızın insanlarla səmimi ünsiyyəti qəlblərdə xoş duyğular oyatdı. Onu da deyim ki, cənab Prezidentimizin sərəncamı ilə ötən il mənə "Əməkdar mədəniyyət işçisi" fəxri adı verilib. Bütün bunlara görə hər zaman dövlət başçısına minnətdaram".

Sənətkar deyir ki, ölkə rəhbərinin sənətə birbaşa dəstəyi, onlara verdiyi dəyər çox sevindiricidir. Mən də söz verdim ki, bu sənəti nəsildən-nəslə ötürərək yaşadacam: "Dövlət başçısının sənətə, sənətkara verdiyi dəstək bizi ruhlandırır, stimul verir və gələcəkdə yüksək nəticələr göstərməyimizə böyük bir dəstəkdir. Bu sənəti daim yaşadacam və nəsildən-nəslə ötürərək davam etdirəcəm".

Təkəlduz ustası Vəfa Mustafayeva isə Prezidentlə görüşün xoş təəssüratlarını bizimlə belə bölüşür: "Cənab Prezidentimizin və Mehriban xanımın Şəkiyə gəlişi bizləri sevindirdi. Sənətkarlarla səmimi görüşü bizə göstərilən mənəvi dəstəyin göstəricisidir. Həmin gün bacım Aysellə mənim bu sənətdə 20 illik fəaliyyətimizin yaddaqalan ən xoş günlərindən biri oldu. Cənab Prezidentə və Mehriban xanıma hədiyyə olaraq hazırladığımız qələbəyə aid "ŞUŞA" əsərini təqdim etdik. Mehriban xanım vurğuladı ki, hədiyyəni Şuşaya aparıb sərgidə nümayiş etdirəcəyik, bundan xoş nə ola bilər? Cənab Prezidentin və Mehriban xanımın xeyir-duasını almağımız bizim üçün çox xoş oldu və biz çalışacağıq bu mənəvi dəstəyi və etimadı doğruldaq, "keçə" sənətini daha da inkişaf etdirək".

Prezident İlham Əliyevin Şəkiyə səfəri çərçivəsində Qaraməryəm-İsmayıllı-Şəki avtomobil yolunun Oğuz-Şəki hissəsinin yenidənqurmadan sonra açılış mərasimi keçirilib, həmçinin dövlət başçısı Şəki Şəhər İcra Hakimiyyətinin yeni inzibati binasında və Orta Zəyzid kəndində quru meyvə istehsalı müəssisəsində yaradılan şəraitlə tanış olub.

İcra hakimiyyətinin yeni binası zirzəmi qatından və 4 mərtəbədən ibarətdir. Ümumi sahəsi 6080 kvadratmetr olan binada 56 yerlik konfrans zalı, 164 nəfərlik akt zalı və 70 nəfərlik yeməkxana yaradılıb. Həmçinin yeni binada hər cür şəraiti olan 90 iş otağı, kitabxana, muzey, sərgi və toplantı otaqları var. Zirzəmi qatında avtodayanacaq və texniki xidmət sahəsi fəaliyyət göstərir. Binanın həyətyanı sahəsində abadlıq və yaşıllaşdırma işləri görülüb.

Şəki tütün istehsalı üzrə respublikada birinci yerdə qərarlaşıb

Respublikamızın ən iri kənd təsərrüfatı rayonlarından biri olan Şəkinin ərazisi 243 min kvadratkilometr, əhalisi 190,1 min nəfərdir. Şəki rayonu 1 şəhər, 2 qəsəbə (Turan və Çələbixan) və 68 kənd yaşayış məntəqəsini əhatə edir.

Şəhər əhalisinin əsas məşğuliyyəti sənətkarlıq, turizm və ticarət, kənd əhalisinin isə əsas məşğuliyyəti kənd təsərrüfatıdır. Rayonda aqroturizm, ekoturizm, kənd turizmi və digər çoxşaxəli aktiv turizm sahələrinin potensialı mövcuddur, bu potensialdan səmərəli istifadə edilməklə yeni perspektiv layihələrin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Şəkidə sosial-iqtisadi inkişaf kənd təsərrüfatı və turizm olmaqla 2 prioritet istiqamətdə aparılır. Son on ildə Şəki rayonu üzrə ümumi məhsul buraxılışının həcmi 1,1 dəfə, sənaye məhsulunun həcmi 1,8 dəfə, kənd təsərrüfatı məhsullarının həcmi isə 1,1 dəfə artıb.

Burada taxılçılıq, tütünçülük və baramaçılıq da geniş inkişaf etmişdir. Bağçılıq və heyvandarlığın inkişafı istiqamətində mühüm işlər aparılır. Taxılçılıq Şəkidə ən inkişaf etmiş sahələrdən biridir. Hər il rayonda 66-68 min hektar sahədə taxıl əkilir və orta hesabla ildə 200 min ton taxıl istehsal olunur ki, bunun da 120-130 min tonunu ərzaqlıq buğda təşkil edir. İstehsal olunan taxıl rayon əhalisinin taxıla olan tələbatından iki 2 dəfə çoxdur. Artıq qalan taxıl isə respublikamızın digər rayonlarına satılır.

Rayonun iqtisadi inkişafına təsir göstərən digər bir sahə tütünçülükdür. Şəki tütün istehsalı üzrə respublikada birinci yerdə qərarlaşıb. 2021-ci ildə 1241 hektar ərazidə tütün əkilmiş, bu ərazilərdən 4150 ton tütün tədarük edilmişdir. 2022-ci ildə tütün əkini sahələri 1250 hektara çatdırılmışdır. Yığılan məhsulun qurudulması üçün rayon ərazisində ümumilikdə 246 müasir standartlara uyğun tütünqurutma kameraları quraşdırılmışdır.

Şəki şəhərində fəaliyyət göstərən "Azəripək" MMC-də il ərzində 1000 tona yaxın barama qəbul olunaraq istehsal prosesinə cəlb edilir. Müəssisənin Şəki, Ağsu, Zərdab, Bərdə, Füzuli, Zaqatala rayonlarında barama qəbulu və qurutma məntəqələri yaradılmışdır. Şəkidə tarixən ipəkçilik ənənələri mövcuddur.

Prezident İlham Əliyevin göstərişi ilə bu sahəyə diqqət və qayğı daha da artırılmışdır. Həmçinin rayonda heyvandarlığın, arıçılığın və bağçılığın inkişaf etdirilməsi istiqamətində işlər aparılır. Ümumilikdə 307 hektar ərazidə üzüm bağları salınmışdır ki, bu sahədən ildə 4281 tondan artıq üzüm istehsal olunur.

2022-ci ilin sonuna olan statistik məlumata görə, rayonda 61266 baş iribuynuzlu, 177253 baş xırdabuynuzlu heyvan bəslənilir. Eyni zamanda rayonda 12853 arı ailəsi vardır.

"Aqroinkişaf-2017" MMC tərəfindən 500 hektar ərazidə qoz və badam bağı, "Green Factory" MMC tərəfindən 100 hektar sahədə meyvə bağı, "Monte-Ferro" MMC tərəfindən 2700 hektar fındıq bağı salınmışdır. Ümumilikdə rayonda fiziki və hüquqi şəxslərin istifadəsində 7395 hektar meyvə bağları mövcuddur. Onlardan 3925 hektarı bar verən bağlardır. 2022-ci ildə rayonda mövcud olan bar verən meyvə bağlarından 27850 ton meyvə istehsal olunmuşdur.

Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı, festivallar şəhəri

Şəki Azərbaycanda həm də festivallar şəhəri kimi tanınır. Hər il bu şəhərdə keçirilən "İpək Yolu" Beynəlxaq Musiqi, şirniyyat və teatr festivalları şəhərin qeyri-maddi irsinin qorunub saxlanmasına imkan yaratmış, eyni zamanda turizm potensialının genişləndirilməsi və beynəlxalq səviyyədə tanıdılmasında mühüm rol oynamışdır.

2019-cu il iyulun 7-də Bakıda keçirilən UNESCO-nun Ümumdünya İrs Komitəsinin 43-cü sessiyasında Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə "Xan Sarayı ilə birgə Şəkinin tarixi mərkəzi" UNESCO-nun Ümumdünya İrs Siyahısına daxil edilib. 2021-ci il iyulun 7-də Şəkidə keçirilən təntənəli mərasimdə "Xan Sarayı ilə birgə Şəkinin tarixi mərkəzi"nin UNESCO-nun Ümumdünya İrs Siyahısına daxil edilməsi ilə bağlı təşkilatın baş direktoru tərəfindən imzalanan sertifikat şəhər rəhbərliyinə təqdim olunub. Həmin tədbirdə hər il iyulun 7-nin Şəkidə "Şəhər günü" kimi qeyd olunması qərara alınıb. Bu il iyulun 7-də Şəkidə "Şəhər günü" möhtəşəm bayram tədbirləri ilə qeyd olunub.

Qeyd edək ki, Şəki şəhəri 2010-cu ildə "Azərbaycanın Sənətkarlıq Paytaxtı" seçilmiş, 2012-ci ildə türk dünyasının qeyri-maddi mədəni irs paytaxtı, 2016-cı il üçün "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan olunmuşdu.

Bir sözlə, "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"nda nəzərdə tutulan layihələrin icrası Şəkinin simasının daha da gözəlləşəcəyini, turizm mərkəzi kimi imkanlarının genişlənəcəyini söyləmək olar. Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, Şəki öz tarixi-mədəni irsi, abidələri, memarlıq inciləri ilə beynəlxalq turizm mərkəzinə çevriləcək.

Bütün dövrlərdə Şəkinin inkişaf və tərəqqisini diqqət mərkəzində saxlayan Prezident İlham Əliyevin Şəkiyə səfəri çərçivəsində verdiyi tapşırıq və göstərişlərinin vaxtında və uğurlu icrası Azərbaycanın bu qədim mədəniyyət mərkəzinə turizm axınını daha da sürətləndirəcək. Şəki hər zaman yerli və xarici turistlərin sevə-sevə üz tutacaqları məkan kimi nüfuzunu getdikcə daha da artıracaq.

Rəşad BAXŞƏLİYEV,
"Azərbaycan"